

se od nje odalečilo. Naša je dužnost tim veća, što su prilike suvremena života labavije i za vjerski život nemarnije. Za nas ima vrijediti ona: Tu ne cede malis, sed contra audentior ito! Ne uzmiči pred zlom, nego naprotiv: pođi protiv njega što srčanije!

TEŽINA KRIVE ZAKLETVE

Dr. Dominik Budrović, O. P.

Da lakše obrazložimo težinu grijeha krive zakletve, najprije ćemo predočiti uzvišenost zakletve uopće i socijalnu korist njezinu.

Do zakletve su uvijek mnogo držali svi koji su u sebi proživljavali svijest i osjećaj religije. Što je pojam o vrhovnom biću bio kod pojedinaca ili kod naroda čišći i uzvišeniji, tim je i čin zakletve dobivao na svojoj unutarnjoj vrijednosti, na čašćenju i socijalnoj koristi. Ova je povezanost unutarnje vrijednosti i socijalne koristi o većoj ili manjoj čistoći religije i vjere u vrhovno biće — sasvim prirodna. Zakletva je naime čin vjernika koji vjeruje u neko Božanstvo i zazivlje ga za svjedoka onoga, što izjavljuje ili obećaje. Osvjedočenje vjernika da je onaj koga on zazivlje za svjedoka u najvišem stupnju savršen, sveznajući i svemoguću, daje zakletvi najvišu vrijednost i najjaču moralnu snagu za društvo. Zato je **k r š ć a n s k a** zakletva najsvetija i naj snažnija, te od najveće socijalne koristi. A zato je i grijeh **k r i v e** zakletve, kojim se obeščaćuje svetost kršćanske zakletve i kod ljudi umanjuje njezino poštivanje i moralno-božanska snaga, spada među najteže grijeha. On nije vrlo daleko od najtežega grijeha.

1. Kršćanska je zakletva najsvetija.

Ona je najsvetija između svih zakletvi, jer njome zazivamo za svjedoka jedinoga i pravoga Boga, spoznatog u onom savršenom svijetlu objave, kojom nam se On sam očitovao. Svaka zakletva kojom se zaziva neko vrhovno biće za svjedoka nosi u sebi — barem subjektivno — pečat religioznosti i neke svetosti. No u stvarnosti ne postoji nego samo Bog prema kršćanskom poimanju, sa svim savršenstvima koje Božjem biću pripadaju. Kad kršćanska zakletva zazivlje ovoga jedinoga i pravoga Boga, ona je izraz čvrste vjere u savršenstva Božja. Osim toga ona pretpostavlja vjersku spoznaju sve one beskrajne ljubavi Božje, vjeru u Otkupiteljevo neizmerno bogatstvo zasluga, koje izviru iz Njegova života, smrti i krvi.

U ovom svijetlu dobiva kršćanska zakletva vrhunac svoje svetosti. Ona je jedan između najsvetijih čina što ga mogu vjernici izvršiti prema Bogu; pretpostavlja vjeru u sva uzvišena svojstva Božja, a napose u sveznanje i svetost Boga, koji ne može ni sjenku laži odobriti ili posvjedočiti, jer je sama svetost.

Pretpostavlja još čin vjere u Božju neograničenu vlast i svemogućstvo, kojim može kad On bude smatrao zgodnim — u vremenu ili u vječnosti — najstrože kazniti kršitelje svetosti zakletve.

Dok zakletva pretpostavlja ove čine vjere, ona je zapravo svet i uzvišen čin kreposti bogoštovlja religije. Ona izvire neposredno iz našega najdubljege poštivanja Boga i Njegovih svetih svojstava. To svoje štovanje izrazujemo Bogu i na vanjski svečani način pred ljudima. Zakletvom priznajemo slabost naših tvrdnja, jer po njoj želimo dati snagu važnost i sigurnost svojim riječima, u koje se više apsolutno ne smije sumnjati. Apostol sv. Pavao govori: Ljudi se kunu višim od sebe (Žid. 6, 16) Sv. Jeronim veli: Onaj koji se kune, ili poštiva ili ljubi onoga kojim se kune (In Matth. V, 34). Već je i Aristotel rekao: Zakletva je veoma častan čin (Metaph. I. 1, c. 3).

Crkva je s toga uvijek smatrala zakletvu svetim činom. Njezinu je svetost branila protiv različitih protivnika. Sama se služila zakletvom već od prvih vjekova svoga opstanka. Vjerska je dogma da je zakletva sveta i dopuštena stvar. To je određeno u IV. lateranskom saboru (god. 1215) protiv Valdežana, zatim u Konstanci (god. 1414) protiv Wicleffa. Dopuštenost zakletve su nijekali Katari, Anabaptiste, Menoniti, Husiti, Beguini, Beguardi, Fratricelli, Quäkerovci, Kant, Fichte, Tolstoj.¹

U sv. Pismu se na mnogo mjesta nalazi kako je zakletva sveta i dopuštena. »Gospodina Boga svojega boj se«, Njemu služi i Njegovim se imenom kuni (Deut 6, 13). U psalmu 109. stoji: »Zakleo se Gospodin i ne će se pokajati: Ti si svećenik po redu Melhisedekovu. Slično nalazimo kod proroka Izaije (Is 45, 23); kod sv. Pavla (Rim 1, 9): »Bog mi je svjedok da Vas se neprestano sjećam«. »Boga zazivljam za svjedoka na svoju dušu da štedeći vas nisam više došao u Korint« (2 Kor 1, 23). U evanđelju ne nalazimo da je Isus izrekao punu zakletvu. Ali više puta nalazimo Njegov svečani način govora, koji izgleda, kao da se kune sa samim sobom: Uistinu, uistinu govorim vama, ako ne budete blagovali Tijela Sina čovječjega i pili Njegove Krvi, ne ćete imati života u sebi (Iv 6, 54). Ako i ne nalazimo da je sam Spasitelj izrekao pravu zakletvu, nalazimo da je poštivao zaklinjanje Božjim imenom. Kad mu je Kajfa svečano upravio riječi, zaklinjem te Bogom živim, reci nam jesi li ti Krist, sin Božji, Isus izlazi iz duboke šutnje poštiva svetost zaklinjanja Božjim imenom na ustima svoga protivnika i progovara: Da, ja sam Krist i vidjet ćete me gdje sjeđim na desnu Boga Svemogućega (Mt 26, 63).

¹ Denzinger-Bannwart n. 425, 487, 623, 662, 1175.

2. Moralna snaga i socijalna korist zakletve.

Kršćanska je zakletva od svih drugih naj snažnija. Kad znamo koga i kako svečano ona zazivlje za svjedoka svojih tvrdnja i obećanja tada je jasno, zašto slaba ljudska riječ zakletvom zapečaćena dobiva božansku snagu u očima ostalih. Odatle njezina neprocjenjiva socijalna korist za ljudsko društvo. U mnogim vrlo važnim poslovima javne i privatne prirode od presudne je važnosti za sigurnost i mir stranaka, da se ljudi mogu sa svom pouzdanošću osloniti na izjave ili na zadanu riječ drugih. Ljudskoj slaboj sklonosti k neistini jedini je uspješni lijek zakletva i to nada sve kršćanska zakletva. Ona daje nadljudsku čvrstoću ljudskoj riječi, dovršava inače negordiva ljudska prepiranja i razmirice; ona u svojem djelokrugu unosi smirenu sigurnost u ljudski društveni život.

3. Težina grijeha krive zakletve.

Težinu će ovoga grijeha odmah svatko uočiti, ako mu je pravi i potpuni pojam kršćanske zakletve pred očima. Zakletvom zazivamo Boga za svjedoka, svečano ističemo, da On sam potvrđuje kao istinito ono što mi izjavljujemo. Puštamo Njemu da nas kazni, kad i kako se Njemu sviđi, ako neistinu govorimo.

Što dakle čini čovjek, kad se krivo kune? Kad svijesno laže, a ipak zove Boga za svjedoka? On počinja teško pogrdjivanje i užasnu nedoličnost protiv Boga. Krivokletnik hoće da potvrdi: ili da Bog nije sveznajući, pa da ne zna da je laž što krivokletnik tvrdi, te da bi Bog mogao potvrditi laž, — i ako je mrzi; ili hoće reći da Bog, i ako sveznajući može lagati, potvrđujući laž krivokletnika.

Zar to nije užasna nepravda i uvreda prema Bogu? Nije li djelom i vladanjem prava i teška psovka? Nije li teška zabluda i povreda Božje savršenosti? Kakav bi to uopće bio Bog, koji ne bi sve znao, da bi ga njegovi stvorovi mogli varati i skrivati mu svoja djela, misli i želje? Ako li pak krivokletnik dopušta, da je Gospod Bog sveznajući, te ga baš zato i zove za svjedoka svoje tvrdnje, tada jasno i svečano tvrdi da Bog može lagati. Nije li to atentat na svetost Boga, koji je sama svetost i sama istina? Ta je uvreda prema našem ljudskom načinu shvaćanja još mnogo gora od prve. I kod ljudi je nečasnija laž nego neznanje. Strašan je i upravo drzovit čin krivokletnika! Nije lako naći među svim grijesima grijeha težega od ovoga.

Jasno je, da je to tako objektivno i stvarno, a izgovor, da tako krivokletnik ne misli, bio bi smiješan, kad ne bi bio odveć drzak. Kriva je zakletva tako velik grijeh, izravno uperen proti Boga, da ona nigda nije laki grijeh, već uvijek teški: uvijek, naime, uključuje prezir Boga. To sv. Toma ovako obrazlaže: »Vidimo, da ono, što je po sebi samo laki grijeh, pače i što je po sebi dobro, postaje teškim grijehom, ako to biva iz prezira

Boga. Odatle slijedi, da je mnogo više teški grijeh ono, što već samo po sebi pripada preziru Boga. A kriva je zakletva već sama od sebe (bez ičega drugoga) prezir Boga, jer je pogrdivanje Boga. Stoga je jasno, da je kriva zakletva već u svojoj biti teški grijeh« (S. theol. 2. 2. q. 98, a. 3).

Što o onima, koji se u šali lažno Bogom prisižu? Na to sv. Toma ovako odgovara: »Onaj, koji se u šali krivo kune, ne izbjegava pogrdjenju Boga, nego ga donekle još povećava; zato nije prost od smrtnog grijeha« (Ib. ad 2.) Povećava ga, naime zato, što tako malo cijeni i poštuje Boga, da se ni malo ne uznemiruje vrijeđati ga čak u tako neznatnoj stvari kao što je šala! a lagati u šali kao lagati u ozbiljnom, jednako se protivi Božjoj svetosti!

Da je kriva zakletva uvijek smrtni grijeh, to je jasna nauka katoličke Crkve. Ona je osudila nauku, da je samo laki grijeh zazvati Boga za svjedoka malene laži, te da radi toga Bog neće i ne može osuditi čovjeka na vječne muke (»Vocare Deum in testem mendacij levis non est tanta irreverentia, propter quam velut aut possit damnare hominem«.²

Zabrane i kazne za krivu zakletvu u sv. Pismu su takove, da jasno pokazuju, da je smrtni grijeh. U trećoj knjizi Mojsijevoj: »Ne ćeš se krivo kleti mojim imenom, jer ćeš time oskvrnuti ime Boga svoga. Ja sam Gospodin« (Lev. 19, 12). U knjizi proroka Zakarije: »Tada mi reče (Gospod): to je prokletstvo, koje izađe na svu zemlju i jer svaki će lupež, kako je tu (u knjizi, koju je vidio Prorok u viđenju) napisano biti osuđen i tako isto koji se krivo kune. Ja ću pustiti tu knjigu, (koju ti vidiš), govori Gospodin nad vojskama i ona će doći na kuću lupeža i na kuću onoga, koji se krivo kune mojim imenom; i stajat će mu usred kuće i satrt će nju i drvo njezino i kamenje njezino« (Zach. 5, 3—4). »Šest stvari mrzi (osobito) Gospodin, a šesto je krivog svjedoka«. (Prov. 6, 116—19).

Duh Sveti nas opominje, da se čuvamo česte zakletve, pa bila ona i prava, jer je u čestom zaklinjanju velika pogibelj, da se krivo zakunemo. »Zakletvi nek se ne priviknu tvoja usta; jer se u zakletvi (čestoj) nalaze mnogi pađi. Spominjanje Božjega Imena neka nije često u tvojim ustima, i nemoj uzimati imena Svetaca, jer se ne ćeš očuvati nevinim u tom . . . Čovjek, koji se mnogo kune, napunit će se nepravde (iniquitate), i njegovu kuću neće mimoići kazna«. (Eccli 23, 9—12). Radi ove pogibelji, opominje nas Spasitelj u evanđelju, da se ne kunemo »nego vaša riječ neka bude: da, da; ne, ne!« (Mat 5, 37).

Crkveni zakonik jednim te istim zakonom (c. 2323) naređuje, da se kazni i psovka i kriva zakletva. Kod nekih civilnih zakonika kriva se zakletva kod državnih i sudbenih poslova kažnjava istom kaznom, kao izdajstvo domovine, napuštanje

² Denz. Bannw. n. 1174.

zastave i kršenje činovničkih dužnosti, ali ne odjelito od samih delikata (Lexikon für Theol. und Kirche, B. III riječ Eid, col. 590). Iz svega je ovoga jasno, kako je veoma težak grijeh krive zakletve. Nije lako matematički označiti ljestvicu težine različitih grijeha, jer se u jednom grijehu mogu promatrati različita moralna stanovišta, okolnosti i učinci. Ipak se može barem donekle odrediti težina grijeha. Najteži grijeh je mržnja na Boga, zatim pozitivno bezvjerstvo i psovka proti Boga. Poslije toga dolazi idolopoklonstvo, ukoliko je to samo grijeh proti vanjskom načinu bogoštovlja. U koliko bi pak to bilo pozitivno nijekanje pravoga ili izlazilo iz mržnje na Njega: tada bi takovo idolopoklonstvo bilo uopće od svih grijeha najteži grijeh. Poslije ovoga svojom težinom dolazi kriva zakletva. — **!»Manifeste ostenditur, quod perjuriū pro maximo peccato debet haberi; nec immerito, quia perjurare nomen Dei, videtur quaedam Divini nominis denegatio: unde secundum locum post idololatriam peccatum perjurii tenet, ut ex ordine praeceptorum apparet.** Quodl. I., art. 18]. Svakako je stalno i jasno, da je ona po svojoj naravi teži grijeh, nego li ijedan grijeh, koji se počinja protiv čovjeka. Teži nego li na pr. krađa, ogovaranje, pače nego li ubistvo! Svi naime grijesi, koji se počinjaju izravno proti osobi ili časti Božjoj, jesu teži od onih, koji se počinjaju proti čovjeku. U neku je ruku neizmjereno veći prekršaj proti Božje časti nego li proti koristi, dobra ili života stvorova. Sva dobra stvorena određena su na slavu Božju i njoj su bitno podređena! U tom je temeljni razlog težine grijeha proti časti Božje. Grozan je zločin ubistva čovjeka. To je sigurno. Na to se naša čovječja narav sasvim prirodno zgraža. Ali duh i vjera nam govore, da je mnogo groznije, da se stvor diže izravno proti osobe ili časti Stvoritelja.

Osim toga čemu bi se tražila ili već samo dopuštala zakletva svečana ili privatna recimo od ubojice ili uopće od počinitelja kojega drugog zlodjela, kad kriva zakletva ne bi bila veći grijeh od svih tih zlodjela? Zar se ne bi moralo pretpostaviti, da onaj, koji je počinio navodno veći grijeh ubojstva, neće se strašiti također počiniti (tobože) manji grijeh krive zakletve, kad bi zakletva zbilja bila manji grijeh od ostalih zlodjela? Sv. Toma to obrazlaže na slijedeći način: »Respondeo dicendum, quod, sicut Apostolus dicit ad Hebr. VI, 16, homines per majores se jurant, et omnis controversiae eorum finis est juramentum. Frustra autem in causa homicidii controversiae finis esset juramentum, si homicidium esset gravius peccatum quam perjuriū; praesumeretur enim quod qui majorem culpam homicidii commisisset, non vereretur minorem perjurii incurrere. Unde ex hoc ipso quod in causa cujuslibet peccati defertur juramentum, manifeste ostenditur quod perjuriū pro maximo peccato debet haberi; nec immerito, quia perjurare nomen Dei, videtur quaedam divini nominis denegatio: unde secundum locum post idololatriam peccatum per-

jurii tenet, ut ex ordine praeceptorum, apparet; sed et apud Gentiles jusjurandum erat honoratissimum (Quodlib. I, art. 18).

Težina grijeha krive zakletve jest u tomu što uključuje u sebi grijeh **s a b l a z n i**. To vrijedi nadasve kad je stvar mnogima već poznata ili se kasnije dozna. **A što tek da kažemo kad bi takovu sablazan uzrokovao svećenik? Može li se zamisliti sredina u kojoj bi takav svećenik još mogao djelovati? Kakovu bi Božju kaznu navukao na sebe i na svoje stado takav nesretnik!**

S tim je u vezi i grijeh protiv ljudskoga društva. Krivom se zakletvom doprinosi tomu da se pred ljudima umanjuje, a ako je svećenik, upravo ubija poštovanje i ono apsolutno povjerenje u zakletvu, a time se ide k rušenju mira i sigurnosti u ljudskom društvu.

Eto s toliko je razloga grijeh krive zakletve među najtežim grijesima i stoji već po samoj svojoj prirodi veoma blizu najtežem grijehu. Njegova se težina silno povećava što u praksi lako uključuje i mnoštvo drugih grijeha i grijeh protiv općega dobra u ljudskom društvu.

* * *

»Kako pravo rekao — tako me Bog pomogao« — nalazi se stvarno rečeno u svakoj zakletvi. Strašne su to riječi u ustima krivokletnika; njima on sama sebe proklinje zazivajući osvetu istinitoga i živoga Boga, koji sve zna i sve može.

A strašno je pasti u ruke Boga živoga (Žid 10, 31). Misлити u času krive zakletve i nadati se, da Bog ne će osvetiti svoje svetosti izljevom svoje kazne koju krivokletnik na sebe zazivlje, znači počiniti novi grijeh: grijeh iskušenja Boga!

VAŽNIJE ODREDBE I RJEŠENJA SV. STOLICE god. 1940.

(Prikaz XXXII. godišta »Acta Apostolicae Sedis«)

Dr. Fr. Herman

I. SVETI OTAC PAPA PIO XII.

U prošlogodišnjem (1940) trideset i drugom svesku (ann. et vol. XXXII) službenog glasila (commentarium officiale) sv. Stolice objavljeno je u prvom dijelu, u kojem se objelodanjuju službeni akti samog sv. Oca (I, Acta Pii Pp XII), ukupno 87 njegovih akata, i to 68 pismenih odredaba, a 19 usmenih.¹

Od pismenih odredaba objavljeno je: 1 enciklika, 1 apostolsko pismo (Epistula Apostolica), 31 konstitucija (Constitutiones Apostolicae, in forma bullae), 2 motuproprija, 20 apostolskih listova (Litterae Apostolicae, in forma brevis) i 13 običnih papinskih pisama (Epistulae). Od usmenih izjava objavljeno je: 1 svečana kanonizacija, 3 homilje (propovijedi), 1 besjeda

¹ U ovoj razdiobi službenih papinskih akata držimo se klasifikacije, koju je posljednjih godina utvrdila rimska kurijalna praksa.